

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/2117/2024.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – dr. Czine Ágnes, dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Juhász Imre, dr. Patyi András, dr. Salamon László és dr. Schanda Balázs alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Knk.V.39.016/2024/5. számú végzése alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Indokolás

I.

- [1] 1. Az indítványozó Karsai Péter (a továbbiakban: indítványozó) alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján, a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nsztv.) 30. § (5) bekezdése szerinti eljárásban.
- [2] Az indítványozó által kifogásolt, megtámadott döntés a következő.
- [3] A Kúria 2024. április 25-én meghozott Knk.IV.39.016/2024/5. számú végzésével a Nemzeti Választási Bizottság (a továbbiakban: NVB) 4/2024. számú határozatát – az indokolás részbeni módosításával – helybenhagyta.
- [4] Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt ügy a következő.
- [5] 1.1. Az indítványozó mint kérelmező 2023. december 11-én népszavazásra javasolt kérdést nyújtott be hitelesítés céljából az NVB-hez, ami a következő: *„Akarja-e Ön, hogy az Országgyűlés úgy módosítsa a Büntető Törvénykönyv öngyilkosságban közreműködést bűncselekménnyé nyilvánító szabályát, hogy az ne vonatkozzon azon teljes cselekvőképességgel rendelkező személyeknek nyújtott segítségre, akik fizikai állapotuk okán az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, a javulás lehetősége nélküli helyzetben vannak?”*

- [6] Az NVB a 2024. február 1-én meghozott 4/2024. számú határozatában a kérdés hitelesítését megtagadta.
- [7] Az NVB megállapította, hogy a népszavazásra feltenni szándékozott kérdés célja a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) öngyilkosságban közreműködés büntette törvényi tényállásának módosítása, azaz, hogy a jogalkotó a kezdeményezésben írt feltételek fennállása esetén egy büntethetőséget kizáró okot alkosson az öngyilkosságban közreműködés büntettének elkövetője vonatkozásában. A kezdeményezés a bűncselekmény elkövetési magatartásai közül kizárólag a segítségnyújtás büntetlenségét kimondó jogalkotásra irányul.
- [8] Az NVB megállapította, hogy a gyógyíthatatlan betegnek az a döntése, hogy életét nem kívánja nagy fájdalmak közepette végigélni, az önrendelkezési jogának részét képezi. A saját haláláról való döntés ugyanis mindenkit megillet, függetlenül attól, hogy egészséges vagy beteg, és ha beteg, betegsége az orvostudomány szerint gyógyítható-e vagy nem. Másrészt azonban a gyógyíthatatlan betegnek az a kívánsága, hogy életének nem pusztán az életfenntartó, életmentő orvosi beavatkozás visszautasításával, hanem az orvos tevőleges segítségével vessen véget, alkotmányossági megítélés szempontjából már nem tekinthető az életével, illetőleg halálával kapcsolatos önrendelkezési joga olyan részének, melyet a törvény más alapjog védelme érdekében akár teljes egészében is ne vonhatna el. Ebben az esetben ugyanis más személy, a beteg orvosa is cselekvő részesévé válik annak a folyamatnak, melynek során a beteg az élete befejezésének a méltóságával összeegyeztethető módját választja. Valamely magatartás büntetendővé nyilvánításának szükségességét szigorú mércével kell megítélni: a különböző életviszonyok, erkölcsi és jogi normák védelmében az emberi jogokat és szabadságokat szükségképpen korlátozó büntetőjogi eszközrendszer csak akkor indokolt igénybe venni, ha a társadalmi, gazdasági célok, értékek megóvása más módon nem lehetséges. Ehhez képest az NVB szerint a büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben ultima ratio, vagyis akkor alkalmazandó, ha más jogági eszközök már nem elegendőek. Az állami büntetőhatalom gyakorlásának egyik megnyilvánulási formája a jogalkotó azon döntése, hogy – mérlegelve az adott magatartás társadalomra veszélyességét – valamely magatartást, cselekményt bűncselekménnyé nyilvánít.
- [9] Az NVB ekként megállapította, hogy abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy feltétlenül szükség van-e az élethez való jog érvényesüléséhez arra, hogy az állam objektív intézményvédelmi kötelezettségét teljesítve büntetőjogi szankcióval (is) sújtsa a kezdeményezésben írt magatartást, avagy az állam az intézményvédelmi kötelezettségét teljesítheti e nélkül is (akár más jogági eszközök igénybevételével) és mindez arányos korlátozása-e az öngyilkosságot elkövető (vagy azt megkísérlő) személy önrendelkezési jogának. Erre válaszul kifejtette, hogy az élethez való jog csak

akkor érvényesül, ha az állam büntetni rendeli a teljes cselekvőképességgel rendelkező, fizikai állapota okán az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, a javulás lehetősége nélküli helyzetben lévő személy öngyilkosságának elkövetéséhez (vagy megkísérléséhez) más által nyújtott segítséget is, mert az egyén önrendelkezési jogán alapuló életvégi döntéseinek korlátja az állam életvédelmi kötelezettsége, és az Alkotmánybíróság az élethez való jog érvényesülése érdekében feltétlenül szükségesnek és az önrendelkezési jog arányos korlátozásának tekintette a büntetőjogi fenyegetettség fenntartását minden olyan közreműködésre, amely – közvetlenül vagy közvetve – hozzájárul egy másik személy halálához.

- [10] Az NVB megállapította, hogy speciális büntető anyagi jogi definíció hiányában a cselekvőképesség fogalmát a Ptk. szerinti tartalommal kell értelmezni. Ezt az értelmezést elvégezve azt a következtetést vonta le, hogy a népszavazásra javasolt kérdés szerinti törvénymódosítás esetén az sem lenne büntethető, aki a cselekvőképtelen állapotban lévő, de egyébként teljes cselekvőképességgel rendelkező természetes személy öngyilkosságához nyújt segítséget, aminek következtében az ilyen személyek élethez való jogát a Btk. a jövőben nem tudná az Alaptörvénnyel összhangban védeni. Az öngyilkosságban való közreműködés büntetőjogi tényállásának meghatározott élethelyzetben történő, részleges dekriminalizálása ekként ellentétes az állam életvédelmi kötelezettségének az Alaptörvény II. cikkében meghatározott szintjével, ezáltal pedig az élethez való jog korlátozását jelenti. A javasolt kérdés alapján megtartott népszavazás igenlő eredménye tehát – ezen okból is – kizárólag az Alaptörvény módosításával hajtható végre, azaz kizárt népszavazási tárgykörbe tartozik.
- [11] Ekként a szóban forgó kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontja alapján a kérdés nem hitelesíthető.
- [12] 1.2. Az indítványozó bírósági felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyben kérte a Kúriát, hogy a határozatot változtassa meg és a népszavazásra javasolt kérdést hitelesítse.
- [13] Álláspontja szerint az NVB jogszabálysértően, az Nsztv. 11. §-ával és az alkalmazott alaptörvényi rendelkezésekkel ellentétesen állapította meg azt, hogy a kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjába ütköző tárgykört érint.
- [14] Idézte az Alaptörvény II. cikkét, illetve a Nemzeti Hitvallás azon megállapítását, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság. Véleménye szerint az emberi méltóság áll az emberi jogok hierarchiájának csúcsán, az emberi méltóság az Alaptörvény alapján az élethez való joggal szemben is elsőbbséget élvez, az emberi méltóság az egyetlen korlátozhatatlan alapjog.
- [15] Álláspontja szerint a már nem hatályos Alkotmány alapján kidolgozott alkotmánybírósági gyakorlat az életvégi döntések kapcsán nem tartható fenn. Téves az NVB azon álláspontja, mely szerint a gyógyíthatatlan beteg halálba segítésének általános tilalma alkotmányosan kötelező. Érvényes és eredményes népszavazás

esetén lehetséges olyan jogi szabályozás megalkotása, mely az alkotmányos követelményeknek – a valóban kiemelkedő fontosságú állami életvédelmi kötelezettségnek is – mindenben eleget tesz.

- [16] Álláspontja szerint továbbá a népszavazásra javasolt kérdés teljes cselekvőképtelenséggel rendelkező személyekre utaló megfogalmazását bármely jogág fogalomkészletét felhasználva sem lehet észszerűen úgy érteni, hogy az a cselekvőképtelen személyek öngyilkosságában való közreműködésének dekriminalizálására kötelezné a törvényalkotót. Másrészt az érintett büntetőjogi tényállás eleve csak arra a helyzetre vonatkozik, amikor egy tudatos cselekvésre képes személy öngyilkosságához nyújt egy másik személy segítséget: a népszavazásra javasolt kérdés a cselekvőképtelen állapotban lévő személyeknek a Btk. más rendelkezései által is védett élethez való jogát nem érinti, mint ahogyan azt az öngyilkosságban közreműködés tényállása sem érinti.
- [17] Felhívta továbbá a figyelmet arra, hogy a kérdés hitelesítéséről és alkotmányosságáról kell döntenet, nem pedig a népszavazás alapján megalkotott normaszöveg Alaptörvénnyel való összhangjáról.
- [18] 1.3. A Kúria 2024. április 25-én meghozott, jelen indítvánnyal támadott Knk.IV.39.016/2024/5. számú végzésével az NVB határozatát helybenhagyta.
- [19] A Kúria megállapította, hogy a kezdeményezés nem az Alaptörvény, hanem a Btk. módosítását célozza, az Alaptörvény közvetlen megváltoztatására tehát nem irányul. A burkolt Alaptörvény módosítás vizsgálata a célzott jogalkotás tartalmi vizsgálata alapján történhet, amely eredményeként dönthető el, hogy lehetséges-e javasolt kérdés tárgyában folytatandó népszavazás alapján alaptörvénykonform jogalkotás.
- [20] A Kúria megállapította, hogy a szervező a kérdés feltételével a Btk. öngyilkosságban való közreműködés bűncselekményként való szabályozását nem általánosságban vitatta; a kérdés arra irányul, hogy teljes cselekvőképességgel rendelkező, és fizikai állapota okán az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, a javulás lehetősége nélküli helyzetben lévő személy öngyilkosságához való segítségnyújtásra az ne vonatkozzon. Ehhez képest az NVB nem a büntetőjogban kialakult fogalma szerint minősítette a kérdés célját, amikor azt állapította meg, hogy büntethetőséget kizáró ok szabályozására irányul a kérdés.
- [21] A magyar jogrendszerben az életvégi döntésekkel kapcsolatos, a beteg önrendelkezési jogának biztosítására hivatott szabályozás létezik, azt az Eütv. tartalmazza, vagyis azt a magatartást, amely formálisan büntetőjogi tényállást valósítana meg, az Eütv. megengedi. A népszavazásra javasolt kérdés a kegyes halál megvalósításában segítő személy büntetlenségét biztosító Btk. módosítás megalkotását kívánja elérni.
- [22] Ebből következően a Kúria álláspontja szerint egyrészt abból, hogy az egészségügyi jogszabályok rendelkeznek a beteg önrendelkezési jogáról, annak terjedelméről és korlátairól, másrészt abból, hogy a hatályos büntetőjogi szabályok a

bűncselekmények törvényi tényállásának rögzítése mellett lehetőséget biztosítanak arra, hogy az egyébként bűncselekményként szabályozott magatartás büntetendőségét jogszabály engedélye kizárja, az következik, hogy sem a Btk., sem a betegjogok szabályozási rendszerével, céljával nincs összhangban a Btk. kezdeményező által óhajtott módosítása, amely által a beteg önrendelkezési jogával összefüggő tárgykörben büntetőjogi tárgykörű jogszabályalkotást kíván elérni.

- [23] A Btk. szabályozási célja – ultima ratioként – az állam kizárólagos büntető hatalmának érvényesítése. A kérdéssel javasolt, a beteg önrendelkezési jogának kiterjesztésével kapcsolatos Btk.-módosítás nem illeszkedne a büntetőjogi jogalkotásba, mert tárgya nem büntetőjogi, hanem egészségügyi jogi természetű, ezért arról az egészségügyi-betegjogi szabályok közt indokolt – ilyen irányú jogalkotói szándék vagy kötelezettség esetén – rendelkezni. A Kúria megállapítása szerint a kegyes halál javasolt kérdés szerinti Btk.-ba való beiktatása által nem biztosítható a jogrendszer egysége, a célhoz kötött jogszabályalkotás, továbbá az azonos, illetve hasonló életviszonyokra vonatkozó szabályozás ugyanabban a jogszabályban történő elhelyezésének, illetve az indokolatlanul párhuzamos szabályozás kiküszöbölésének követelménye. A kegyes halál gyakorlása törvényi garanciáinak szabályozása egyértelműen kívül esik a büntetőjog határain, ezek nélkül pedig az érintett személy élethez való jogának védelme nem lehet biztosított.
- [24] A Kúria döntése szerint helytállóan mutatott rá az NVB arra, hogy nem az öngyilkossághoz való segítségnyújtás, hanem emberölés büntette valósul meg, ha a segítő fizikai segítséget is nyújt (pl. injekciót ad be) az érintett személynek. Ezért a népszavazásra javasolt kérdés a legrosszabb fizikai állapotban lévő, öngyilkosságot fizikai állapotánál fogva elkövetni sem tudó embernek nyújtott segítségnyújtás büntetendőségére nem vonatkozik, ezáltal az életvégi döntésekhez kapcsolódó büntetőjogi felelősségnek is csak egy részkérdését érinti.
- [25] A Kúria megállapította továbbá, hogy a javasolt kérdés a népszavazás alkotmányos rendeltetésének megfelelő jogalkotásra nem teremt lehetőséget, az a Btk. szabályozási céljába nem illeszkedik, mert az a beteg ember önrendelkezési jogának a jelenleginél alacsonyabb szintű korlátozását célozza, de emellett is az a kegyes halállal kapcsolatos kérdéseknek csak egy részproblémáját, a segítő büntetőjogi felelősségét érinti, így nem ad lehetőséget az életvégi döntésekhez kapcsolódó törvényi garanciák jogrendszerbe történő beillesztésére sem. Ekként nem felel meg a népszavazás rendeltetésének az, hogy a jogrendszerbe a beteg önrendelkezési jogát kiterjesztő jogintézményt a Btk. büntetendőséget kizáró rendelkezése által kerüljön bevezetésre, mert a büntetőjog és a beteg önrendelkezési joga eltérő szabályozási tárgyak, a Btk. kérdés szerinti módosítása sértené a jogalkotás jogrendszerbe illeszkedésének követelményét.
- [26] A Kúria szerint továbbá a jogalkotás a büntetőjog szakmai követelményeivel is ellentétes lenne, ugyanis a hatályos szabályozás is lehetővé teszi eltérő szabályozási

tárgyú jogszabályokban büntetlenséget eredményező engedély szabályozását, másrészt a célzott jogalkotás a büntetőszabályozás céljával (a büntetőhatalom ultima ratio) is ellentétes lenne, mert a népszavazással elérni kívánt célhoz a konkrét büntetendőséget kizáró ok Btk.-ba történő beiktatása nem szükséges. Hasonló tárgyú szabályozást az Eütv. jelenleg is tartalmaz, a népszavazással elérni kívánt jogalkotással párhuzamos jogalkotás valósulna meg, úgy, hogy a büntetendőséget kizáró ok garanciális szabályai a jogrendszerből hiányoznának. A garanciális szabályok hiánya pedig a választópolgári egyértelműség hiányát is okozza, mert a választópolgár nem tudhatja a kérdés megválaszolásakor, hogy milyen feltételek mellett, kik (bárki vagy csak az egészségügyi személyzet), az öngyilkosságot elkövető személy kifejezett előzetes akaratnyilvánítása esetén, vagy annak hiányában is, milyen öngyilkossági mód esetén, stb. élvezne büntetlenséget a segítő személy.

- [27] A Kúria mindezek alapján megállapította és a döntés elvi tartalmaként kimondta, hogy a népszavazási kezdeményezésben szereplő kérdés nem felel meg az Alaptörvényben és az Nsztv.-ben a kérdéssel szemben támasztott, a választópolgári és a jogalkotói egyértelműség követelményének, a kérdés nem alkalmas a népszavazás rendeltetésének megfelelő népszavazás megvalósítására, ezért az NVB 4/2024. számú határozatát – az indokolás módosításával – az Nsztv. 30. § (1) bekezdése alapján helybenhagyta.
- [28] 2. Ezt követően az indítványozó alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, melyben kérte a Kúria támadott döntése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Álláspontja szerint a Kúria támadott döntése ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével.
- [29] Az indítványozó az Alkotmánybíróság tisztességes eljárásra, illetve az Alaptörvény 28. cikke szerinti jogértelmezési követelményekre vonatkozó gyakorlatának bemutatását követően hangsúlyozta, hogy amennyiben a bíró a népszavazási kérdésből alkotmánykonform jogalkotási megoldást le tud vezetni, a kérdés hitelesítését az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontja alapján nem tagadhatja meg. A lehetséges jogalkotási megoldások közül a népszavazási kérdés hitelesítésekor – ha van ilyen – azt kell figyelembe venni, amelyik összhangban van az Alaptörvénnyel. A népszavazás mint a közvetlen demokratikus hatalomgyakorlás jogintézménye kiüresítéséhez vezetne ugyanis, ha olyan népszavazási kérdés hitelesítését tagadja meg a Kúria, amelyből az Alaptörvénnyel összhangban álló jogalkotási megoldás is következhet. A jogalkotói egyértelműség követelményének megfelelő, de többféle jogalkotási megoldást magában hordozó népszavazási kérdés normatartalommal kitöltésekor a Kúriának nemcsak lehetősége, de kötelessége is, hogy a kérdés hitelesítése szempontjából az Alaptörvénnyel összhangban álló megoldást figyelembe vegye, és félretegyen bizonyos, az Alaptörvénnyel össze nem egyeztethető lehetséges normatartalmakat.

- [30] Az indítványozó szerint a Kúria a döntésében lényegében nem magát a népszavazási kérdést vizsgálta, hanem azt, hogy az esetleges érvényes és eredményes népszavazás esetén az Országgyűlésre, mint törvényhozó hatalomra háruló jogalkotási kötelezettség milyen módon értelmezhető, mennyire egyértelmű(ek) az esetlegesen megalkotandó jogszabályi rendelkezés(ek), illetve, hogy ezen rendelkezés(ek) hogyan fog(nak) tudni illeszkedni a hatályos magyar jogrendszerbe. Azonban az Alkotmánybíróság 33/2021. (XII. 22.) AB határozatában foglalt elvi megállapítások értelmében ilyen irányú alkotmányos hatáskörrel a Kúria nem rendelkezik.
- [31] Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria az Nsztv. 30. § (1) bekezdésében foglalt hatáskörében eljárva kizárólag azt vizsgálhatja, hogy a kérdés hitelesítése megtagadása jogszerűen történt-e, ekként nem hagyhatta volna helyben a Kúria az NVB hitelesítést megtagadó döntését.
- [32] Álláspontja szerint a népszavazási kérdés az Nsztv. 9. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek maradéktalanul eleget tett; a feltett kérdés egyértelműen megválaszolható, abban a szavak általánosan elfogadott jelentése értelmében megfogalmazott „igen” vagy „nem” válasszal megválaszolható kérdés került megfogalmazásra. Emellett a kérdés alapján – tekintettel arra, hogy az konkrét jogszabályi rendelkezés konkrét irányú megváltoztatására irányul – az Országgyűlés egyértelműen el tudná dönteni, hogy terheli-e jogalkotási kötelezettség, illetve azt is, hogy milyen jogalkotásra köteles. Az NVB-nek és a Kúriának ezen követelményeket kellett volna vizsgálniuk, azonban e hatáskörükön túllépve a majdan megalkotandó jogszabály hipotetikus tervezetéről, illetve annak a jogrendszerben elfoglalt helyéről foglaltak állást, illetve ezen indokok mentén tagadták meg a népszavazási kérdés hitelesítését. Azáltal, hogy a Kúria a végzésében állította, hogy a népszavazási kérdés alapján lehet olyan normatartalommal megalkotni az érvényes és eredményes népszavazás esetén a jogszabályi rendelkezéseket, amik nem illeszkednek az egyértelműség követelményébe, azonban egyúttal nem vizsgálta azt, hogy a feltett népszavazási kérdés alapján vitán felül lehet a jogalkotói egyértelműségnek megfelelő olvasata is, súlyosan sérti a tisztességes bírósági eljárás követelményét.

II.

- [33] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának

megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[34] 2. Az Nsztv. érintett rendelkezése:

„9. § (1) A népszavazásra javasolt kérdést úgy kell megfogalmazni, hogy arra egyértelműen lehessen válaszolni, továbbá a népszavazás eredménye alapján az Országgyűlés el tudja dönteni, hogy terheli-e jogalkotási kötelezettség, és ha igen, milyen jogalkotásra köteles.”

[35] 3. A Btk. érintett rendelkezései:

„162. § (1) Aki más öngyilkosságra rábír, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá öngyilkosságra, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. ”

III.

[36] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.

[37] 1.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt főszabály szerint a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése főszabályától eltérően az Nsztv. 30. § (5) bekezdése értelmében a Kúria döntése elleni alkotmányjogi panaszt a Kúria döntésének Magyar Közlönyben történt közzétételétől számított nyolc napon belül lehet benyújtani. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria végzését a Magyar Közlöny 2024. április 25-én megjelent 47. számában tették közzé, melyhez képest az indítványozó az Nsztv. 30. § (5) bekezdése szerinti nyolcnapos határidőn belül, 2024. május 3-án terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.

[38] 1.2. Az indítványozó a népszavazási kérdést hitelesítésre benyújtó, majd a Kúria eljárásában kérelmezőként eljáró fél, ekként indítványozói jogosultsága és érintettsége egyaránt megállapítható. Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit

kimerítette. Az alkotmányjogi panasz Alaptörvényben biztosított jogot tartalmaz, illetve a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti követelményét teljesíti.

- [39] 1.3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés felvetése esetén fogadható be.
- [40] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét az indítványban foglaltak alapján, miszerint a népszavazási kérdés alkotmánykonform tartalommal is értelmezhető lett volna, melynek vizsgálatát a Kúria elmulasztotta.
- [41] 2. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön befogadási eljárás mellőzésével – érdemben bírálta el.

IV.

- [42] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [43] 1. Az Alkotmánybíróság a jelen határozatában is szükségesnek tartja rögzíteni, hogy a Kúria alkotmányjogi panaszokkal támadott hitelesítő döntésében szereplő kérdés törvényességi szempontú vizsgálata a Kúria kizárólagos hatáskörébe tartozik. Ebből következően az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja felül a Kúria hitelesítő döntését, abban a törvényességi kérdésben, hogy a hitelesített kérdés az Nsztv. 9. § (1) bekezdésében foglalt – választói, illetve törvényalkotói – egyértelműség követelményének megfelelt-e. Az Alkotmánybíróság ugyanis az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének d) pontjában és az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörében eljárva a bírói döntés alaptörvény-ellenességének a vizsgálatára rendelkezik hatáskörrel. {28/2015. (IX. 24.) AB határozat, Indokolás [28]; 4/2024. (I. 25.) AB határozat, Indokolás [59]}
- [44] A kérdés hitelesítése körében a Kúria döntése alkotmányjogi panasszal támadható meg, de az alkotmányjogi panasznak Alaptörvényben biztosított jog (pl. tisztességes eljáráshoz való jog, népszavazáson való részvétel joga) sérelmére kell hivatkoznia {3195/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [21]; 11/2022. (VI. 2.) AB határozat, Indokolás [15]}.
- [45] Ekként az Alkotmánybíróság a jelen ügyben önmagában nem azt vizsgálja, hogy a népszavazási kérdés megfelelt-e a választói, illetve jogalkotói egyértelműség követelményének, hanem azt, hogy a Kúria az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban értelmezte-e az Nsztv. 9. § (1) bekezdése szerinti törvényi elvárást.
- [46] Az Alkotmánybíróságnak a népszavazási kérdéssel, a Kúria támadott döntésével, illetve az indítványban foglaltakkal összefüggésben arról kellett tehát döntenie, hogy

a népszavazási kérdés tárgyáról a Kúria az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hozott-e.

- [47] A népszavazás tárgya az öngyilkosságban közreműködés mikénti szabályozása; a kérdés szerinti segítő, illetve ebbéli magatartásának az e bűncselekmény elkövetése esetére kilátásba helyezett büntetőjogi felelősségre vonás alól való kivétele, illetve annak – normatív meghatározásának – igénye.
- [48] 2. Az egyértelműség követelménye a népszavazáshoz való jog érvényesülésének garanciája. Az egyértelműség követelménye ebben az összefüggésben azt jelenti, hogy a népszavazásra szánt kérdésnek egyértelműen megválaszolhatónak kell lennie. Ahhoz, hogy a választópolgár a népszavazásra feltett kérdésre egyértelműen tudjon válaszolni, az szükséges, hogy a kérdés világos és kizárólag egyféleképpen értelmezhető legyen, a kérdésre „igen”-nel vagy „nem”-mel lehessen válaszolni (választópolgári egyértelműség). Az eredményes népszavazással hozott döntés az Országgyűlésnek az Alaptörvényben szabályozott törvényalkotási jogkörét korlátozza, mivel az Országgyűlés köteles az eredményes népszavazásból következő döntéseket meghozni. A kérdés egyértelműségének megállapításakor az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kell azt is, hogy a népszavazás eredménye alapján az Országgyűlés el tudja-e dönteni, hogy terheli-e jogalkotási kötelezettség, és ha igen, akkor milyen jogalkotásra köteles (jogalkotói egyértelműség). {29/2012. (V. 25.) AB határozat, Indokolás [29]}
- [49] Annak vizsgálata során, hogy a Kúria a népszavazási kérdés egyértelműségére vonatkozó törvényi rendelkezés értelmezésekor előidézett-e alapjogsérelmet, az indítványban foglaltak alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése és 28. cikkének együttes követelményéből indult ki. Az Alaptörvény 28. cikke és XXVIII. cikk (1) bekezdése ugyanis természetes fogalmi egységet alkotnak. A jogértelmezés Alaptörvényben rögzített elveinek betartása minden kétséget kizáróan részét képezi a tisztességes bírósági eljárásban megvalósuló jogértelmezéssel szemben állított minimális alkotmányos követelményeknek {23/2018. (XII. 28.) AB határozat, Indokolás [26]; 33/2021. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [50] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az önkényes bírói jogértelmezés az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezethet. Az Alkotmánybíróság a jogalkalmazói önkény fennállásából fakadóan azonban csak kivételesen, szigorú feltételek fennállása esetén állapítja meg a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét. Amennyiben a bíróság az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogértelmezési szabályok figyelmen kívül hagyásával jár el, a jogértelmezési hiba contra constitutionem önkényessé válik {33/2021. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [51] Az Alaptörvény 28. cikke a bíróságokra nézve kifejezetten (expressis verbis) rögzíti az Alaptörvénnyel összhangban lévő, alkotmánykonform értelmezés kötelezettségét. Az Alaptörvény 28. cikke az alkotmánykonform értelmezés követelményeit a

jogszabályok bíróság általi alkalmazása körében határozza meg, mivel azonban a népszavazás a közvetlen hatalomgyakorlás megnyilvánulásaként – főszabályként – jogalkotásra irányul, a Kúria a népszavazási kérdés hitelesítésekor sem tekinthet el ezen alaptörvényi rendelkezés érvényre juttatásától {33/2021. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [31], 4/2024. (I. 25.) AB határozat, Indokolás [63]}.

- [52] Az Alkotmánybíróságnak a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés jelen ügy szerinti vizsgálata a pusztán törvényesség (egyértelműség) túlmutató, mivel az adott kérdés lényegénél fogva szoros összefüggésben áll az állam alkotmányos életvédelmi kötelezettségével, illetve az államot terhelő ezirányú kötelezéssel. Másképpen szólva az állam életvédelmi kötelezettsége adja a kérdés egyértelműsége vizsgálatának alkotmányos hátterét. Ezzel összefüggésben értelmezhető az indítványozó azon hivatkozása, miszerint a Kúria elmulasztotta a feltenni szándékolt kérdés alkotmánykonform jelentéstartalmának megtalálását.
- [53] 3. Az alkotmányjogi panaszban foglaltak kapcsán előrebocsátja továbbá az Alkotmánybíróság, hogy valamely magatartás büntetőjogi fenyegetettségének, büntetőjogi fenyegetettsége mértékének kérdése önmagában nem eleve kizárt (kizárt) a népszavazásra bocsátható kérdések köréből.
- [54] Kétségtelen azonban, hogy van olyan – nem feltétlen és kizárólag a büntetőjog szabályozása körébe tartozó – körülmény, ami nem teszi lehetővé az ilyen természetű kérdés népszavazásra bocsátását. E körben a büntető anyagi jog szabálya kapcsán az Alaptörvény módosítására, avagy a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségre célzó igénynek van jelentősége. S emellett további – viszont már törvényi, törvényességi – elvárás a felteendő kérdés egyértelműsége.
- [55] Az Alaptörvénybe ütközés kérdésében az Alkotmánybíróság az Alaptörvény legfőbb intézményi záloga, s ehhez képest az Alaptörvény módosítást jelentő – azt felvető – indítvány esetében a népszavazásra bocsátás kizárt. Az egyértelműség követelménye esetében valójában az Alkotmánybíróság az előzményi megítélések alkotmányossági helyénvalóságának leellenőrzése révén határoz azok, illetve az indítvány szerinti kifogások helyessége tárgyában.
- [56] Jelen ügyben az NVB a határozatában egyaránt vizsgálta mindkét szempontot. A Kúria a végzésében arra az álláspontra helyezkedett, miszerint a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés nem felel meg az Alaptörvényben és az Nsztv.-ben a kérdéssel szemben támasztott választópolgári és a jogalkotói egyértelműség követelményének. S ehhez képest a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés Alaptörvény módosítására vonatkozását, illetve az NVB ebbéli érvelését – bár utalt rá – már külön, érdemben nem vizsgálta.
- [57] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, miszerint – álláspontja szerint – a Kúria álláspontja egyoldalú, mivel alkotmánykonform értelmezés lehetősége is adott, fennáll, illetve választható, továbbá szerinte a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés ellenébe egyértelműségi kifogás nem támasztható.

- [58] Következésképpen az Alkotmánybíróságnak a vitássá tett egyértelműség követelménye kapcsán az előzményi megítélések alkotmányossági helyénvalóságának, leellenőrzése révén az előzményi megítélések alkotmányossági helyénvalósága, helyessége tárgyában kellett döntenie.
- [59] Mindemellett az alkotmányjogi panaszban foglaltak kapcsán – s természetesen – az Alkotmánybíróság vizsgálata során tekintettel volt az élethez és emberi méltósághoz való jog érintettsége okán arra is, hogy a feltenni szándékolt kérdés az Alaptörvény módosítását célozza-e, illetve valójában az Alaptörvény módosítását célozza; avagy ez nem feltétlen, s ehhez képest nem kizárt, hogy a szándékolt kérdés feltétele kíméli az Alaptörvényt.
- [60] 4. A feltenni szándékolt kérdés a következő: „Akarja-e Ön, hogy az Országgyűlés úgy módosítsa a Büntető Törvénykönyv öngyilkosságban közreműködést bűncselekménnyé nyilvánító szabályát, hogy az ne vonatkozzon azon teljes cselekvőképességgel rendelkező személyeknek nyújtott segítségre, akik fizikai állapotuk okán az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, a javulás lehetősége nélküli helyzetben vannak?”
- [61] A kérdés megfogalmazásából következően, kétségtelen hogy a kérdésre való válasz címzettje a Btk. 162. §-a szerinti öngyilkosságban közreműködés bűncselekményének alanya, elkövetője. Másképpen szólva a kérdés arra vonatkozó népszavazási akarat kinyilvánítását célozza, miszerint annak magatartása ne legyen büntetendő, akinek segítő tevékenysége a kérdés szerinti állapotban lévő személy iránti.
- [62] Kétségtelen tehát, hogy a kérdés nem a kérdés szerinti állapotban, élethelyzetben lévő személy sorsának, hanem a Btk. 162. §-a szerinti bűncselekményt elkövető személy büntetőjogi sorsának megítélésére vonatkozó.
- [63] Az eszerint feltenni szándékolt kérdésben a kérdés címzettje (tehát akire valójában a választópolgári akarat és a jogalkotói döntés igénye vonatkozik) általános, bárkire vonatkozó, ami – a kérdés szerint – más körülménytől nem függő.
- [64] A Kúria mindezzel összhangban álló módon azonosította a kérdés tárgyát és állapította meg, hogy a kérdés által célzott jogalkotás valójában az egészségügyi jogba és nem a büntetőjogba tartozó, ekként nem biztosítja, illetve sértené a jogalkotás jogrendszerbe illeszkedésének jogalkotási követelményét.
- [65] A kérdés alapján egy adott magatartás (segítségnyújtás) kerüljön ki a büntetőjogi fenyegetettség alól („ne vonatkozzon rá”), bárki is követi el azt, életkorától függetlenül.
- [66] Ehhez képest viszont nem hagyható figyelmen kívül mindaz, ami ezen büntetőjogi tényállás tartalma szempontjából meghatározó, jelentőséggel bír. Az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló – s a Legfelsőbb Bíróság ugyanezen tárgyú 15. számú Irányelvét felváltó – Kúria 3/2013. számú Büntető jogegységi határozata értelmezte a Btk. 162. §-ába ütköző magatartás törvényi tartalmát, más törvényi tényállással való viszonyát, elhatárolását.

- [67] 5. A jogegységi határozatban foglaltak szerint a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés szempontjából releváns megállapítások a következők:
- [68] „4. A Btk. 162. §-ában meghatározott öngyilkosságban közreműködés törvényi tényállása kétféle elkövetési magatartást rendel büntetni: az öngyilkosságra rábírás és az öngyilkosság elkövetéséhez segítségnyújtást. (...)
- [69] a) Az öngyilkosságra rábírás fogalmilag az öngyilkosság elkövetésére „felbujtás” [azért sui generis alakzat, mert az öngyilkosság nem büntetendő]. Ezért a rábíró magatartás megállapításához a felbujtás ismérvei az irányadók. (...)
- [70] c) Az öngyilkosságban közreműködés másik elkövetési magatartása, a más öngyilkosságához segítségnyújtás, az elkövető részéről fogalmilag a bűnsegéllyel azonosítható magatartást feltételez. Ehhez képest a segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai, történhet az öngyilkosság megkezdése előtt és az önpusztító magatartás folyamatában egyaránt, az előbbi esetben azonban nem lehet a pszichikai ráhatás öngyilkossági akaratot kialakító, hanem a már kialakult ilyen elhatározást erősítő, támogató. A segítség pedig nem nyilvánulhat meg az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartás részleges, részbeni kifejtésében, mert ez a cselekvőség emberölés. (...)
- [71] Akaratnyilvánításra képtelen passzív alany esetén, minthogy az ilyen személy általában az öngyilkosságra vonatkozó akaratelhatározásra sem képes, segítségnyújtással a 162. § szerinti bűncselekmény fogalmilag nem valósulhat meg. Ilyenkor a tárgyi értelemben öngyilkosságot kimerítő tevékenység „segítése” tulajdonképpen öngyilkosságra rábírás, ami a 160. § (5) bekezdésében meghatározott emberölés megállapítására ad alapot.”
- [72] 6. Következésképpen a hatályos jogállapot tartalmi ismeretében valójában kétirányú a népszavazásra feltenni szándékolt kérdéssel kapcsolatos bizonytalanság.
- [73] Részint abban áll, miszerint az elkövető, a kérdés szerinti segítséget nyújtó, a kérdés címzettje – életkorától függetlenül – bárki lehet. Vagyis az „igen” szavazatok többsége arra parancsolja a jogalkotót, hogy biztosítson törvényi kimentést bármely büntethető személy számára, így bármely 14. életévét betöltött személynek (vö.: Btk. 16. §). Az ilyen személy esetében pedig – természetesen felmerülő – megfontolás, kétség miszerint eleve alkalmas-e (életkoránál fogva) a kérdés szerinti, s a segített állapotára vonatkozó feltételek felmérésére, mérlegelésére. Viszont a kérdésre adott igen válaszok többsége az ilyen személy számára ezt a kimentést alanyi jogon biztosítaná.
- [74] Nyilvánvalóan kétséges, hogy a választópolgár számára egyértelmű lenne ezen lehetőség, annak következménye, illetve a választópolgár számára a szavazáskor nyilvánvalóan világos-e mindez. Másrészt kétségtelen, hogy a jogalkotó számára az ilyen többségi döntésnek, illetve azt elkövető jogalkotásnak nincs egyértelműsíthető megoldása.

- [75] 7. A népszavazásra feltenni szándékolt kérdés címzettje a segítő, aki az imént kifejtettek nyomán nem feltétlen 18. életévét betöltött személy lehet, hanem életkorától függetlenül bárki, a kérdés büntetőjogot célzó tartalma szempontjából már a 14. életévét betöltött személy is.
- [76] A kérdésben a segítő magatartásának kiindító, elindító körülményeként van megjelölve, hivatkozva részint a segített személy teljes cselekvőképessége, részint állapotának mibenléte. Következésképpen a kérdésben az egyértelmű, miszerint a segített – életkorát tekintve – kizárólag 18. életévét betöltött személy lehet.
- [77] Kétségtelen ugyanakkor, hogy büntetőjogi szempontból a cselekvőképesség mellett, azon túlmenően az akaratnyilvánítási képességnek van valójában jelentősége.
- [78] A már kifejtettek szerint a Btk. 162. §-a szerinti öngyilkosságban közreműködés bűncselekménye esetében az akaratnyilvánításra képtelen passzív alany (a segített) esetén, minthogy az ilyen személy általában az öngyilkosságra vonatkozó akaratelhatározásra sem képes, segítségnyújtással a 162. § szerinti bűncselekmény fogalmilag nem valósulhat meg. Ilyenkor a tárgyi értelemben öngyilkosságot kimerítő tevékenység „segítése” tulajdonképpen öngyilkosságra rábírás, ami a 160. § (5) bekezdésében meghatározott emberölés megállapítására ad alapot. [vö.: 3/2013. BJE határozat III/4.]
- [79] Ehhez képest a kérdésben szereplő „teljes cselekvőképesség” kitétele valójában – a kérdés büntetőjogot, büntetőjogi jogalkotást célzó tartalma szempontjából – nem adekvát kitétel.
- [80] Az akaratképződés szabadsága a kényszermentességet, az akaratnyilvánítás pedig az egyén saját belátásán nyugvó, s annak megfelelő akaratnyilvánításra képességet jelenti. Ez biztosítja, hogy az emberi magatartás a valóságba illeszkedő, viszont egyben önkéntes legyen.
- [81] Az akaratnyilvánítási képesség a magatartás belső vezéreltsége, részint az akaratképződés szabadsága, részint a saját belátás szerinti akaratnyilvánítás lehetőségének együttes meglétén nyugszik. A helyes akaratnyilvánításra képesség feltétele a felismerési képesség megléte, aminek hiányát jelenti po. a téves tudat.
- [82] Az akaratnyilvánítási képesség, illetve hiánya kizárólag a magatartás belső vezéreltségének élettani alapú vagy törvényi vélelmen nyugvó következménye. Akaratnyilvánításra képtelen állapotban van a személy, ha pszichikai adottságánál vagy állapotánál fogva jogilag figyelembe vehető akarata állandó vagy ideiglenes jelleggel hiányzik.
- [83] Büntetőjogi szempontból lényeges körülmény, hogy felismerhette-e az elkövető (a segítő) a segített akaratnyilvánításra képtelen állapotát. Az erre vonatkozó ténybeli tévedése ugyanis a felelősségét kizárja. E körben van különös jelentősége annak, hogy a kérdés szerint a segítő nem feltétlen 18. életévét betöltött személy.

- [84] Ehhez képest lehet azt mondani, hogy a kérdésben szereplő „teljes cselekvőképesség” kitétele (ami valójában polgári jogi fogalom) nem adekvát a büntetőjogi felelősség szempontjából megkívánt akaratnyilvánítási képesség fogalmával.
- [85] Ez pedig azt jelenti, hogy a kérdés e vonatkozásban nem egyértelmű.
- [86] 8. A cselekvőképesség a segítendő személy alapul fekvő élethelyzetének mibenléte (állapota) tekintetében – értelemszerűen – olyan fogalom, amely annak egészségügyi vonatkozásaiban lényeges szempont. Az egészségügyi ellátás alatt álló, alá tartozó személy esetében értelemszerűen kontrollált a cselekvőképesség és az akaratnyilvánítási képesség közötti esetleges dilemma feloldása.
- [87] A népszavazásra szándékolt kérdés viszont nem csupán azt foglalja magában, hogy olyan személy magatartása legyen büntetőjog alól kimentett, aki az egészségügyi ellátásba (bármely egészségügyi ellátásba) kerülés, jutás útját segíti, hanem – a kérdésből következően – az is kimentetté váljon, aki olyan személynek nyújt segítséget, aki önsértő magatartását nem egészségügyi ellátás, kontroll alatt, illetve útján kívánja azt megtenni.
- [88] Ez pedig a kérdés – nyilvánvaló – határozatlanságát, parttalanságát jelenti. Másképpen szólva a kérdés a segítő magatartás mibenléte szempontjából nem egyértelmű.
- [89] A feltenni szándékolt kérdésben lévő „ne vonatkozzon” kitétel jelentéstartalma a kérdés szerint egy adott bűncselekmény miatti büntetőjogi felelősségre vonás alóli kimentésre vonatkozó. Kétségtelen, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás akadályai között (vagyis egy meglévő büntetőjogi fenyegetettség esetében) vannak az elkövető büntethetőségét eleve kizáró okok, melyek részint törvényben szabályozottak, részint a bírói gyakorlatban követettek.
- [90] Ehhez képest a kérdés szerinti „ne vonatkozzon” kitétel – értelemszerűen – vonatkozhat részint arra, hogy az ilyen magatartást a Btk. eleve ne büntesse (dekriminalizálja), tartalmát tekintve viszont részint arra is, miszerint legyen olyan szabályozás, aminek megléte esetében az adott magatartás nem büntetendő cselekmény. Ez utóbbi esetében – értelemszerűen – a jogszabály engedélye az amiről szó lehet [Btk. 15. § g) pont, 24. §]. Ekként tehát a kérdés valójában erre is kiterjedő igényt megfogalmazó.
- [91] Ugyanakkor e vonatkozásban már nem csupán a Btk. szerinti szabályozás, illetve annak módosításának igényéről van szó, hanem – értelemszerűen – más jogszabály megalkotása, illetve módosítása iránti igényről.
- [92] Ez jelen ügyben – illetve kérdés kapcsán – Btk.-n kívüli jogszabály módosítást jelent, annak igényét veti fel, anélkül azonban, hogy megjelölt lenne, megjelöltté válna annak célpontja (akár a választópolgár számára felismerhetően, akár a jogalkotó számára követhetően).
- [93] Értelemszerűen ehhez képest állapította meg a Kúria, hogy a kérdés által célzott jogalkotás valójában az egészségügyi jogba és nem a büntetőjogba tartozó, ekként

nem biztosítja, illetve sértené a jogalkotás jogrendszerbe illeszkedésének jogalkotási követelményét.

- [94] A fentiek alapján megállapítható, hogy a Kúria a választópolgári, illetve jogalkotói egyértelműség követelményére vonatkozó, az Nsztv. 9. § (1) bekezdése szerinti törvényi elvárást nem önkényesen, hanem az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban értelmezte.
- [95] 9. Mindebből következően az Alkotmánybíróságnak a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés jelen ügy szerinti vizsgálata a pusztán törvényességen (egyértelműség) túlmutató, mivel az adott kérdés lényegénél fogva szoros összefüggésben áll az állam alkotmányos életvédelmi kötelezettségével, illetve az államot terhelő ezirányú kötelezéssel.
- [96] Az Alaptörvény II. cikke szerint minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Kétségtelen, hogy az élet pótolhatatlan, s az élet értékességének kérdésében a jog nem ítélt.
- [97] Kétségtelen egyfelől az egyén döntési szabadsága, s vele párhuzamosan másfelől az állam (mint közösségi kötelék) helytállásra kötelezése, helytállási felelőssége. Az élet – pótolhatatlansága folytán – nem áll sem egyéni döntés, sem közösségi döntés (jog) feltétlen hatalmában.
- [98] Ez áll az állam életvédelmi szolgálatának alapjában, amiből fakad a helytállási kötelezése az élet biztosítására, védelmére. Az önsértő (közte az öngyilkos) magatartás büntetendőségével kapcsolatos állami magatartás, nem csupán a büntetőjogi tehetetlenségbe belenyugvása az államnak, nem csupán a büntethetőség gyakorlati lehetetlenségének konzekvenciája. Nem csupán arról van szó, hogy az állam az „eredményes öngyilkosság” büntetendőségétől tekint el, hiszen az öngyilkosság kísérletét sem rendeli büntetni, illetve eltekint az öncsonkító magatartás megbüntetésétől is. (vö.: Az 1795. évi büntetőjogi javaslat már nem bünteti az öngyilkosságot, megszünteti a becstelenítő eltemettetést, de a felbújtókat és segédeket felelősségre vonja.)
- [99] Többről van tehát szó. Ez esetben az állam valójában az egyén döntési lehetőségének, akaratának végletekig menő érvényre jutását – még ha nem is osztja az egyén ebbéli döntésében megnyilvánuló akarat helyességét, viszont nem dönt annak helyénvalósága tárgyában – tartja szem előtt. S ekként vonja meg – lényegében a XVIII. század végétől kezdődően – az állam (mint közösségi kötelék) életvédelmi, helytállási kötelezése, illetve ezt biztosító büntetőjogi fellépés és az egyén önsértő cselekvése, illetve ezirányú döntése közötti kompetencia határát.
- [100] Ez azonban nem jelenti azt, ebből nem következik, hogy az államnak kötelezettsége, kötelezése lenne arra, hogy az egyén önsértő, magán végzett cselekvőségét, illetve cselekvőségének lehetőségét biztosítsa, illetve feltétlen álljon ennek szolgálatába.
- [101] Az egyénnek – az élete megrövidítése kapcsán – hatalmában (szabadságában) áll olyan döntés, amit az állam nem tehet meg, nem áll hatalmában, ezért egyén az

egyén. Az egyén viszont nem igényelheti azt, hogy az állam (mint közösségi kötelék) mondjon le a helytállási kötelezéséről; ezért állam az állam. Az állam nem fosztja, nem foszthatja meg az egyént az önsértő döntés lehetőségétől, ám az egyén sem igényelheti, kényszerítheti ki, hogy az állam ne teljesítse az ezen kívüli, ezen túlmenő s életvédelmet célzó kötelezettségét, ne tegyen meg mindent helytállási kötelezése végett.

[102] Az állam (illetve a közösség joga) valójában végletekig menően tudomásul veszi az egyén döntési szabadsága szerinti akarata által vezérelt önsértő magatartást. Ezt azonban kiterjesztő módon nem lehet felfogni és gyakorolni. Azaz ha bármely esetben annak vannak másra vonatkozó kihatásai, szükségképpen következményei, tekintetben nem adható parancs az államnak, hogy helytállási kötelezése terhén könnyítsen, s maradjon veszteg.

[103] Ehhez képest pedig az olyan jogi parancs, ami az állam életvédelemre vonatkozó helytállási kötelezését veszteglésre parancsolja egyenesen konfrontálódik, beleütközik, szöges ellentétben áll az Alaptörvény élethez való jogra vonatkozó tételével. Másképpen szólva azt jelenti, hogy az egyéni döntési lehetőség (emberi méltósághoz való jog) és az állam (mint közösségi kötelék) helytállási kötelezése, mint intézményvédelmi feladat egymással szemben nem kijátszható.

[104] Valójában viszont erről van szó az indítvány szerint, melyben nem a segítő személyének emberi méltósághoz való jogából, hanem a segített személy emberi méltósághoz való jogából történik a segítő büntetőjogi felelősségének kimentését célzó levezetés.

[105] Amikor az állam az önsértő magatartáshoz kapcsolódó részességet (ekként az öngyilkosságban közreműködést) büntetni rendeli, akkor az nem tekinthető az önsértő magatartást kifejtő méltósága csorbításának, korlátozásának. Ilyenkor az állam a számára – e téren – egyedül adott lehetőséggel élve az életvédelmi kötelezését teljesíti. Ha pedig ezt nem tenné, akkor az egyenesen azt jelentené, hogy az élethez való jog biztosítása, védelme érdekében való helytállásából visszalép, ilyen esetben arról lemond.

[106] Ha pedig az államnak bizonyos esetben (amint az önsértő, életkioltó magatartás kapcsán) arra van készítése, avagy saját megfontolása, hogy az életvédelem körében számára lehetőségként adott egyedüli fellépésről (tehát az öngyilkosságban közreműködés büntetendőségéről) lemondjon, akkor az csupán törvényi megoldással nem lehetséges, mivel ez – értelemszerűen – az Alaptörvény szerinti élethez való jog védelmi köréből történő kivételezés [vö.: I. cikk (1) bekezdés második mondat; II. cikk második mondat első fordulat.]. A büntetőjog ugyanis az élet (védelme), s nem pedig az élet elvétele, elvesztése szolgálatában álló jog.

[107] 10. Mindezeket együttesen értékelve állapítható meg, hogy a Kúria az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hozott, amikor megállapította, hogy a népszavazásra feltenni szándékozott kérdés nem felel meg az Alaptörvényben és az Nsztv.-ben a

kérdéssel szemben támasztott, a választópolgári és a jogalkotói egyértelműség követelményének és a kérdés nem alkalmas a népszavazás rendeltetésének megfelelő népszavazás megvalósítására.

[108] Ekként az Alkotmánybíróság az indítványozó alkotmányjogi panaszát a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Salamon László s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [109] Egyetértek a rendelkező részben foglaltakkal, ugyanakkor lényegesnek tartom az alábbiak kiemelését.
- [110] A jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a Btk. 162. §-ában szereplő öngyilkosságban való közreműködés egyes elkövetési magatartásainak dekriminalizálására irányuló népszavazásra feltett kérdés hitelesíthetősége tárgyában meghozott kúriai döntés az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban áll-e.
- [111] A Kúria támadott döntésében kiemelte, hogy a kérdés hitelesítésére szóló hatásköre gyakorlásakor alkotmányos szűrőként jár el: nem hitelesíthet olyan kérdést, amely a választópolgárok számára nem egyértelmű, illetve amely olyan kötelezettséget róhat az Országgyűlésre, amelynek alkotmányos szerepében csak a jogalkotásra vonatkozó alapvető követelmények megsértésével tudna eleget tenni. Ehhez mérten azt állapította meg, hogy „a garanciális szabályok hiánya” a választópolgári egyértelműség hiányát okozza, mert „a választópolgár nem tudhatja a kérdés megválaszolásakor, hogy milyen feltételek mellett, kik (bárki vagy csak az egészségügyi személyzet), az öngyilkosságot elkövető személy kifejezett előzetes akaratnyilvánítása esetén, vagy annak hiányában is, milyen öngyilkossági mód esetén, stb. élvezne büntetlenséget a segítő személy”. A kérdés alapján tehát a Kúria megállapítása szerint nem lehetséges Alaptörvény-konform jogalkotás.
- [112] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nem vizsgálhatja felül a Kúria hitelesítő döntését abban a törvényességi kérdésben, hogy az az Nsztv. 9. § (1) bekezdésében foglalt – választói, illetve törvényalkotói – egyértelműség követelményének megfelelt-e. Ebből következően ebben az ügyben sem folytathatott az Alkotmánybíróság törvényességi szempontú felülvizsgálatot.
- [113] Lényegesnek tartom ugyanakkor annak hangsúlyozását, hogy az öngyilkosságban való közreműködés egyes elkövetési magatartásait dekriminalizálni az Alaptörvény módosítása nélkül nem lehet, az Alkotmánybíróság következetes értelmezése szerint az Alaptörvény II. cikke abszolút védelmet nyújt.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

- [114] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [115] A határozat rendelkező részét támogattam, a többség indokolással azonban nem értettem egyet.
- [116] Kétséges a számomra, hogy a Kúria helyesen járt-e el akkor, amikor a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben az egyértelműség kérdését vizsgálta eljárásában, ahogy az is, hogy megfelelő választ adott-e a népszavazásra felteni kívánt kérdés egyértelműségét érintő dilemmára, illetve e körben megfelelően határozta-e el az ún. kegyes halált az öngyilkosságban való közreműködés büntetőjogi tényállásától. Mindazonáltal a magam részéről kezdettől fogva nem támogattam [lásd például a 20/2017. (VII. 18.) AB határozathoz, a 21/2019. (VI. 26.) AB határozathoz, illetve a 3/2024. (I. 25.) AB határozathoz fűzött különvéleményeimet], és jelen ügyben is aggályosnak tartom azt az indítvány alapjául szolgáló megközelítést, amely szerint a bírói jogértelmezés, annak esetleges önkényes jellege az eljárás tisztességességének – és az Alaptörvény 28. cikkének – követelményrendszerén belül értékelhető kérdés lenne. A XXVIII. cikk (1) bekezdése – amelyre az indítványozó indítványát kizárólagosan alapította – alapjogként nem az objektíve helyes vagy az Alkotmánybíróság által helyesnek tartott eredményt védi a bírósági eljárás során.
- [117] Ettől függetlenül a határozat rendelkező részét elsősorban azért támogattam, mert úgy ítélt meg, hogy – bár a két népszavazási kérdés megfogalmazása némileg eltér – végeredményben ebben az ügyben sem lehet a IV/2116/2024. számú ügytől alkotmányjogilag eltérő következtetésre jutni: az Alaptörvény II. cikkére és az államnak az élethez való joggal kapcsolatos objektív intézményvédelmi kötelezettségére tekintettel a népszavazásra felteni kívánt kérdés kizárt (tiltott) népszavazási tárgykörbe tartozik.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[118] A határozat rendelkező részét támogatom, de eltérő indokolással.

[119] Nézetem szerint az indítványozó által sérelmezett döntés nem veti fel az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét, még a sérelem esetleges helytállósága esetén sem. Ezen álláspontom azon a korábban többször kifejtett véleményemen alapul, hogy a XXVIII. cikk (1) bekezdése peren kívüli eljárásokra nem vonatkoztatható [pl. 35/2015. (XII. 16.) AB határozat, 3340/2017. (XII. 8.) AB végzés, 3179/2018. (VI. 8.) AB határozat, 10/2022. (VI. 2.) AB határozat, 3311/2023. (VI. 21.) AB végzés].

[120] Egyébként megjegyzem, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján {3133/2023. (III. 14.) AB végzés, Indokolás [16], 3311/2023. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [25], 3405/2023. (VIII. 24.) AB végzés, Indokolás [58]} az egyértelműség vizsgálata – az önkényes jogértelmezésének a jelen határozatban kizárt esetét kivéve – nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[121] Egyetértek a határozat rendelkező részével a Kúria végzését támadó alkotmányjogi panasz elutasításával.

[122] Álláspontom szerint a népszavazási kezdeményezés hitelesítése tárgyában az Alkotmánybíróságnak csupán arról kell döntenie, hogy a Kúria döntése sértette-e az indítványozó Alaptörvényben rögzített jogát. E hatáskörén túlmutat, ha a kezdeményezés tárgya tekintetében tartalmilag is állást foglal. Hasonlóképp nincs lehetőség arra sem, hogy a népszavazáson feltenni kívánt kérdés egyértelműségéről döntsön, ez ugyanis nem az Alaptörvényből, hanem törvény értelmezésével válaszolható meg.

[123] A rendelkező részi döntéssel azért értettem egyet, mert álláspontom szerint a Kúria észlelte a kérdés alkotmányjogi összefüggéseit, és azokat nem az Alaptörvény rendelkezéseivel ellentétes módon mérlegelte. Egyéb tényezők vizsgálatát az indítvány nem tette szükségessé.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

[124] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró